

Cartes al governador. El desplegament de la concepció liberal moderada de l'Estat a través dels alcaldes: el cas de Dosrius (1851-1868)

Josep Ramis Nieto

1. Introducció

Durant la dècada dels quaranta del segle XIX, la Regència d'Espartero va deixar pas a l'anomenada dècada moderada —allò que Josep Fontana anomena la *contrarrevolució moderada*—, un període (1844-1854) durant el qual, i gràcies al domini absolut dels liberals moderats, es va procedir a l'aniquilació d'un sistema de govern caracteritzat, segons les paraules dels polítics de l'època, per una situació en què «...cada ayuntamiento es una potencia y cada pelotón de nacionales cree poder llevar el memorial de sus agravios en la punta de las bayonetas» (Fontana 2015: 221).

La dècada moderada s'iniciava amb una dictadura que va afusellar 214 persones per motius polítics i que vigilava de prop la premsa, combatent-la amb mesures com la presó arbitrària dels periodistes que gosaven criticar el sistema de govern. Al gener de 1845, es va acabar de discutir l'articulat d'una nova constitució que es va promulgar el 23 de maig. Abans, però, i gràcies a la llei d'autoritacions del 8 de gener de 1845, es va promulgar la llei d'Ajuntaments que «...restringía la base electoral, a la vez que organizaban el sistema provincial en un sentido centralizador, subordinando los consejos provinciales y las diputaciones a la autoridad del jefe político o gobernador civil» (Fontana 2015: 222). La reforma legislativa va continuar durant el mateix any 1845 amb la llei de Donació de Culte i Clergat, un nou pla d'instrucció pública i la reforma tributària de Mon-Santillán. El sistema s'acabaria de perfilar amb la llei electoral de març de 1846 —que reduïa el nombre d'electors i exclouïa bona part de les classes mitjanes— i la creació d'un cos militar anomenat *Guardia Civil* que depenia jurisdiccionalment del Ministeri de la Guerra.

L'estat liberal, en la seva concepció moderada i centralista, es començarà a desplegar pel territori gràcies a les diputacions i especialment als òrgans administratius més propers als ciutadans: els ajuntaments. Al capdavant, l'alcalde actuarà com a delegat del govern, implantant als pobles i ciutats el model d'estat concebut pels dirigents estatals. Nomenat pel governador civil de la província, l'alcalde serà el responsable d'implementar alguns dels vectors més importants de la reforma moderada: la reforma fiscal i els nous impostos (contribució territorial, subsidi industrial i de comerç, contribució de consums); el sistema electoral basat en un cens més restringit i elitista que afavorirà el clientelisme polític; o la

remuneració i control dels mestres que faran possible que l'ensenyament arribés a altres capes de la població.

Com a delegat del govern, l'alcalde assumirà aquestes i moltes altres funcions (la seguretat de la propietat i de les persones, el control sanitari,...) rendint comptes al seu immediat superior jeràrquic, el governador civil, informant-lo de tot allò que podia ser d'interès per a l'estat: els fugitius, les epidèmies, les multes imposades, ...

L'alcalde de mitjan segle XIX disposaria d'un estret marge de maniobra i bona part de les seves funcions consistien a ser els ulls del governador i el braç executor de les seves decisions.

L'elecció dels ajuntaments de l'època isabelina, de l'alcalde i dels seus regidors, de les seves competències i el seu funcionament, van quedar regulats per la *lei de Organización y atribuciones de los Ayuntamientos*, aprovada pel ministre de la Governació, Pedro José Pidal, el 8 de gener de 1845.¹

La llei municipal, de 7 títols i 113 articles, establia que els pobles que la mateixa llei determinava havien de tenir un alcalde i un ajuntament. L'alcalde presidia l'ajuntament i aquest estava integrat per un nombre determinat de regidors en funció del nombre de veïns del poble. En els pobles de 51 a 200 veïns, com és el cas de Dosrius, l'ajuntament estaria integrat per un tinent d'alcalde i quatre regidors. A la primera sessió, s'havia d'elegir un *Procurador Síndico* d'entre els regidors proclamats a les eleccions municipals. La seva principal funció seria promoure els interessos de la comunitat, defensant els seus drets i fent-se ressò dels seus greuges.

Tots els càrrecs municipals eren «...gratuitos, honoríficos y obligatorios». Podien ser reelegits, però en aquest cas no estaven obligats a acceptar el càrrec. La durada dels mandats d'alcalde i tinent d'alcalde era de dos anys, mentre que la dels regidors era de quatre anys, en un sistema en què la meitat dels regidors es renovava cada dos anys. Els regidors eren elegits pels veïns «...que paguen mayores cuotas de contribución...». En el cas de municipis entre els 60 i els 1.000 veïns, el nombre d'electors era de 60 més la desena part del total de veïns que excedís de l'esmentada quantitat.² En el cas de Dosrius, quan a l'any 1857 s'informava que al municipi hi havia 197 cèdules d'inscripció i la població de dret era de 1.136, la llei li atorgava 74 electors, la qual cosa representava un escassament representatiu 6,51% de la població resident total.

La consideració de qui podia ser elegible i presentar-se a les eleccions municipals que havien de celebrar-se cada dos anys i durant tres dies del mes de novembre, restringia encara més la participació política de la població. Els candidats es triaven entre els ciutadans amb major càrrega impositiva a raó de les

¹ Publicada a la *Gaceta* núm. 3.776 del 18 de gener de 1845.

² Als veïns amb dret a votar per raó del que tributaven per contribució directa o repartiments veïnals, calia afegir els que, segons l'article 18 de la llei, estiguessin inclosos en una de les 10 categories contemplades, com els capellans de parròquia, els advocats o els professors i mestres.

dues terceres parts dels electors. En el cas de Dosrius, on hi havia un sol districte per als tres veïnats, els elegibles eren segons aquesta proporció, 49.

Aquest règim plutocràtic en la vida política local de mitjan segle XIX assegurava al govern que els representants municipals fossin, per la classe social a què pertanyien, especialment sensibles al manteniment de l'ordre social, econòmic i polític. L'estat liberal espanyol dotarà l'alcalde de molt més poder que el que tenia a l'Antic Règim, retenint determinades prerrogatives judicials i assumint tasques governatives. La seva actuació, però, no serà autònoma perquè estarà fortament condicionada i guiada per les instruccions polítiques del partit governant. La delegació en la figura de l'alcalde de bona part del poder polític i administratiu a les poblacions no seria ben vista, en un primer moment, per les elits econòmiques que van veure recompensada aquesta rebaixa de poder polític amb el control de la fiscalitat local a través de la seva participació en les juntes locals de repartiment³ i en les comissions que es formaven amb els regidors per assumptes com valorar la supressió o minoració, per part del governador, de despeses voluntàries del pressupost o aprovar impostos extraordinaris per a la realització d'obres d'utilitat pública.⁴

L'alcalde i els regidors de cada ajuntament podien celebrar fins a dues reunions setmanals i ho feien a porta tancada, a excepció de quan es procedia a la formació de lleves i el sorteig de quintos. Però bona part del temps de l'alcalde es dedicava a respondre els requeriments d'informació que arribaven des de tot tipus d'instàncies: alcaldes d'altres poblacions, particulars... i, especialment, de la resta d'administracions. En aquest sentit, bona part de les comunicacions es feien amb el governador civil, com a cap de l'administració provincial; amb el jutge de primera instància del partit judicial, com a cap de l'administració de justícia i amb l'administrador principal d'hisenda pública de la província, com a cap de l'administració tributària.

A l'arxiu municipal de Dosrius es conserva la transcripció de les cartes que els diversos alcaldes del període enviaren en resposta a les circulars o oficis que els màxims responsables de l'administració feien arribar als ajuntaments per sol·licitar tota classe d'informacions respecte al territori.⁵ No tot el contingut de les cartes quedava transcrit (habitualment no es transcrivien les taules estadístiques), però el que ha restat és suficient per poder esbossar quines eren les

³ «...la Ley de Organización y Atribuciones de los Ayuntamientos, una ley que fortalecería enormemente el poder de los alcaldes en los pueblos a la vez que les sujetaría firmemente al gobierno de turno. El objetivo era el control político administrativo de los pueblos y aunque en un principio hubo enormes resistencias por parte de los mayores contribuyentes locales, éstos acabaron por aceptar el modelo de jerarquía administrativa a cambio de controlar por sí mismos la gestión de los impuestos a través de las juntas de repartimiento» (Pérez 2015). Vegeu també la seva tesi doctoral (2012).

⁴ Articles 100 i 105 de la llei de *Organización y Atribuciones de los Ayuntamientos*.

⁵ Arxiu Municipal de Dosrius, Caixa 91, Registre de comunicacions adreçades al governador de la província i diverses autoritats (1852-1860 i 1861-1869). D'aquí en endavant, AMD. 91.

principals preocupacions d'aquest estat liberal emergent i alhora conèixer detalls de la història local que en altres fonts historiogràfiques difícilment trobaríem.

2. La població

Una de les tasques assignades als regidors era la recopilació d'informació sobre la població. Durant bona part de la història moderna, el recompte poblacional s'havia limitat a la comptabilització del nombre de focs, de cases o de veïns, però amb el desplegament de l'estat liberal, les autoritats voldrien tenir un coneixement demogràfic més exhaustiu, per aplicar sobre el territori mesures més ajustades a la realitat en matèria fiscal o militar. Ja a mitjan segle XIX, els indicadors passarien del nombre de veïns o famílies, al nombre d'ànimes o habitants, fins que els primers censos oficials de població recollissin altres variables, com l'edat o el sexe.

Amb l'ajuda de formularis en fulls esparsos, els regidors convocaven els caps de família per conèixer les variacions en el nombre de membres de la unitat familiar. El procediment permetria un coneixement més acurat de les unitats familiars i l'elaboració dels censos i dels padrons. La informació es completava amb el registre de naixements, casaments i defuncions i les dades s'enviaven de forma regular al Governador Civil.

Les dades que sobre la població enviaven els alcaldes al seu cap jeràrquic o eren inexactes per manca de rigor o simplement es falsejaven amb la intenció que la càrrega impositiva o la de les lleves fos menor. Així ens ho fa pensar el fet que el nombre de famílies informades per l'alcalde abans del primer cens oficial va oscil·lar entre les 147 i les 157 (1851-1856), mentre que una vegada efectuat el cens les famílies oscil·larien entre les 196 de 1857 i les 193 de 1860. Una desviació similar es produeix amb el nombre d'habitants: de les 740 ànimes que s'informen a l'any 1856, es passa als 1.152 habitants del cens de 1857.

L'ajuntament també informaria d'altres aspectes demogràfics. Pel que fa al repartiment residencial, sabem que a l'octubre de 1857 el nombre de cèdules per a tot el municipi era de 197, amb 75 cèdules i 555 habitants a Dosrius, 96 cèdules i 432 habitants a Canyamars i 26 cèdules i 165 habitants a El Far.

Les comunicacions també informaven que a l'any 1854 no hi havia cap estranger al poble,⁶ que dos anys més tard no hi havia cap facultatiu i que només existia una partera, resident a Dosrius, sense titulació ni cap assignació.⁷ També sabem que treballaven com a jornalers 170 vilatans i que el seu jornal eren 7 miserables rals de billó.⁸

⁶ AMD. 91 (12-VII-1854).

⁷ AMD. 91 (26-X-1856).

⁸ AMD. 91 (30-XII-1856).

El control de la població era especialment important per al Govern perquè determinava el contingent de soldats que cada municipi havia de contribuir a l'exèrcit, allò que a l'època s'anomenava la contribució de sang. En el cas de Dosrius, els mossos sortejats oscil·laven cada any, entre els sis de 1856 als 12 de 1867. Després que a l'any 1851 la quota assignada a Dosrius fos d'un soldat, en els següents anys la quantitat s'aniria incrementant, fins que durant el període 1861-1867, el nombre de soldats es mantindria estable en la xifra de tres soldats.

L'escassetat de població i la seva dispersió explicarien la manca d'associacions al municipi. Ho sabem pels requeriments d'informació de les autoritats provincials als alcaldes respecte a l'existència d'associacions d'esbarjo i especialment d'associacions obreres que poguessin provocar alteracions polítiques o socials. En aquest sentit, l'any 1854 l'alcalde informava que no existien «...gremios, cofradías ni asociaciones...».⁹ A més, tot i que durant uns anys va funcionar una fàbrica de cotó, l'alcalde Tauran manifestava a l'any 1856 «...que en este Distrito Municipal no existe ninguna clase de sociedad de operarios de fábrica; solo hay una de pequeña la cual es de mi dependencia...».¹⁰ Dos anys més tard, el Governador recordava les instruccions del Capità General «...determinando los libros que respecto al personal de las fábricas deben llevar los fabricantes y las cartillas de que han de estar provistos los obreros».¹¹ També mancaven altres tipus d'associacions, com les culturals o d'esbarjo. A l'espera de les primeres associacions que arribarien a finals del segle XIX, l'alcalde afirmava que «...ningún establecimiento o local destinado a espectáculo de público regocijo o aseo existen en este Pueblo».¹²

3. Les vies de comunicació

Atesa la manca de serveis i associacions al municipi de Dosrius de mitjan segle XIX, podem preguntar-nos quins camins i carreteres existien a l'època per arribar als pobles limítrofs. La resposta a aquesta pregunta, la va respondre l'alcalde en un quadre efectuat a finals de l'any 1856.¹³

De nord a ponent, Dosrius distava del nucli de Llinars del Vallès tres quarts de llegua¹⁴ i estava comunicada mitjançant un bon camí de rodes i un regular camí de ferradura;¹⁵ distava dels nuclis de Vallgorguina, Arenys de Munt,

⁹ AMD. 91 (3-X-1854).

¹⁰ AMD. 91 (8-VII-1856).

¹¹ BOPB, núm. 118 (19-V-1858).

¹² AMD. 91 (27-XI-1861).

¹³ AMD. 91 (30-XII-1856).

¹⁴ La llegua era la distància que un home o un cavall podia recórrer en una hora. A la pràctica la llegua se situaria entre els 4 i 7 quilòmetres.

¹⁵ El camí de ferradura era aquell prou ample i condicionat perquè permetés el pas d'animals de càrrega i persones, però massa estret i accidentat perquè hi passessin carros.

Sant Vicenç i Sant Andreu de Llavaneres llegua i mitja i estava comunicada per dos regulars camins de ferradura; distava d'Argentona i Mataró tres quarts de llegua i estava comunicada per dos regulars camins de rodes i dos regulars camins de ferradura; de la Roca del Vallès distava una llegua i mitja i estava comunicada per un regular camí de ferradura.

Sembla que en algun moment es va plantejar la construcció d'un camí des de Dosrius a Sant Esteve del Coll, una població que enllaçaria la població maresmenca amb la de Cardedeu i alternativa a la carretera ja construïda entre Dosrius i Llinars del Vallès. La influència, però, de notables del poble es deixaria sentir en algunes de les decisions de les autoritats provincials. Així, Pau Vallmajor, un dels majors contribuents del municipi, declararia «Que el oponerse a la obra proyectada por tres o cuatro propietarios de la parroquia de Alcoll sobre la apertura del camino o carretera que tiene solicitado lo hizo porque conoce que esta pretensión no es más que por una especulación y que de tiempo inmemorial se han servido de la carretera llamada de casa Ribot y por ella han hecho sus extracciones de leñas y demás efectos».¹⁶

4. Les escoles i els mestres

La dispersió de la població seria un problema, tot i que no l'únic, en la implantació de les escoles de nens. Després que el gener de 1851 es nomenés el primer mestre de l'escola de nens, Josep Payró, passarien per les escoles de Dosrius fins a nou mestres diferents per atendre les necessitats formatives dels minyons. Els canvis freqüents en la titularitat dels docents s'explicarien, en part, per la migradesa de la retribució. L'ajuntament estimava a l'any 1852 que el mestre, a més dels 1.000 rals que cobrava anualment de l'ajuntament, cobrava 70 rals mensuals dels nens no pobres.¹⁷ A l'any 1858, la Junta d'Ensenyament (la Junta municipal que es cuidava dels temes educatius) proposava que els nens no pobres paguessin dos rals de billó per assistir a l'escola «...los que leen y no llegan a escribir, 4 reales los que escriben y dan lecciones aritméticas cuentas y demás que sea necesario para dicha enseñanza conforme hasta aquí ha sido de costumbre».¹⁸

¹⁶ AMD. 91 (3-VI-1861).

¹⁷ AMD. 91 (16-V-1852).

¹⁸ AMD. 91 (9-II-1858).

Any	Mestre de nens	Mestre/a de nenes
1856	Josep Pasqual	
1857	Hemeteri Vilaplana	
1862	Joan Fort - Anicet Vilar	Melciora Pilar Falcón
1863	Josep Roca	
1864		Eulàlia Roldós
1867	Francesc Palomera	Joaquim Sala

Taula 1. Mestres a l'escola de Dosrius

5. Dosrius es queda sense aigua

Explicava P. Madoz en el seu *Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de Ultramar* (1846-1850) que a Dosrius «las enfermedades comunes son fiebres intermitentes en los años escasos de aguas, porque se forman pantanos, pero desaparece la causa cuando estas corren en abundancia». La descripció ens fa pensar que el terme municipal, travessat per diverses rieres, era ric tant en aigües superficials com en aigües freàtiques i que els pagesos en disposaven d'una quantitat abundant per regar les seves terres de regadiu i els seus horts. Sembla, però, que aquesta abundància s'acabaria amb les obres de captació i conducció que la societat *Palau, Garcia y Compañía* va fer a partir de l'any 1857 gràcies a les concessions que diversos propietaris de Dosrius, Argentona i Mataró van fer al seu favor. La intenció era portar l'aigua fins a Mataró, però la compra dels drets de la companyia per part de la societat belga *Compañía de Aguas de Barcelona* acabaria vehiculant l'aigua cap a l'Eixample barceloní.

En els contractes de concessió, els propietaris rebien una compensació en metàl·lic a més d'una determinada quantitat d'aigua per als seus camps, però l'extracció intensiva de l'aigua de bona part de la conca hidrogràfica de Dosrius perjudicaria enormement els pagesos, especialment aquells que no havien cedit els seus terrenys per captar l'aigua. L'escassetat d'aigua es posaria de manifest l'any 1862 quan diversos veïns recorren al Governador Civil per aturar les obres de captació, argumentant que això els deixaria sense aigua per regar els seus horts.¹⁹ És aleshores quan el governador encarrega a l'alcalde sondejar els veïns per saber si una aportació extra de 15 plomes d'aigua a la plaça del poble, a més del cabal de què la població ja disposava, seria suficient per abastir les necessitats del vilatans i dels horts més propers. L'alcalde, coneixedor que eren uns quants els que s'havien aprofitat de les concessions i pràcticament tots els veïns els que en sortien perjudicats, voldria aclarir les circumstàncies:

¹⁹ AMD. 91 (31-I-1862).

Deseando empero obrar con el debido acierto en este asunto creo de mi deber hacer presente a V.E. que no todos los sujetos expresados en la nómina tienen igual derecho, ni igual interés en reclamación propuesta. Se encuentran entre los recurrentes varios sujetos que se sabe de positivo que con autoridad [anterioridad] a la presentación de dicho recurso han celebrado contratos con la referida sociedad mediante escritura pública [...] para el riego de sus respectivas fincas, cuyos nombres van continuados en la lista de número 1; y así es que si ahora se consideran perjudicados, no parece que deban ser oficialmente amparados, sino que en todo caso deben usar privadamente de su derecho como estimen conveniente.

L'alcalde enviaria dues llistes més: la primera, amb els propietaris d'horts propers al poble i una segona, amb la dels propietaris de terres allunyades de la població. L'alcalde, fent aquesta categorització de propietaris, palesava el seu malestar per l'alienació de l'aigua del poble i el problema que representaria per a molts pagesos:

Por lo que atañe empero al interés público del vecindario, me veo en el caso de exponer a V.E. que si bien con las quince plumas de agua que quizás podrían colocarse en sitio más conveniente que la plaza junto con el agua que actualmente fluye en la fuente y el lavadero público, habrá la bastante para cubrir las necesidades y el surtido de la población no habrá la necesaria para el riego de los terrenos inmediatos al pueblo, porque estos terrenos que antes estaban embebidos o impregnados de humedad, se han vuelto ahora completamente secanos, de resultas de la absorción de todas las aguas de estos contornos que ha tenido lugar a consecuencia de las minas construidas por la predicha Sociedad, de modo que para salvar todos los intereses y evitar conflictos, sería conveniente y preciso aumentar el número de plumas de agua destinadas a este Pueblo...

El 14 de juny de 1862, el Ministeri de Foment autoritzava l'explotació de l'aigua de les rieres de Dosrius per part de la societat mataronina. Com a compensació, la companyia havia de derivar cap al poble les 15 plomes d'aigua proposades. «La conducción de la cantidad de agua expresada en la condición anterior desde el punto de toma, que podrá ser la casita de Casa-Torrás hasta el pueblo referido, será de cargo de la compañía; y los sobrantes que queden después de satisfechos los usos de la población se aplicarán al riego de los huertecitos inmediatos á esta, á cuyos dueños no podrá exigirse por tal concepto ninguna especie de canon o gravamen».²⁰

Els horts es quedarien, doncs, amb l'aigua que no pogués aprofitar-se a la població i aquesta, segons manifestaria l'alcalde anys després, no seria suficient.

²⁰ *La Gaceta de Madrid*, 14-VI-1862.

El febrer de 1865, l'alcalde justificaria un augment de l'impost de consums davant de l'Administrador d'Hisenda en els següents termes:

En primer lugar este desgraciado pueblo de Dosrius de muchos años a esta parte viene experimentando la grande enfermedad del oídium en sus viñedos que desde entonces ha venido perdiendo la riqueza. Más todavía; este pueblo que contaba en otros tiempos con posesiones que a beneficio del riego podían los colonos o arrendatarios, contar segura la cosecha; en la actualidad se han agotado los manantiales que daban aguas en abundancia, o bien sea por esta sequía general que experimentamos, de muchos años atrás, y en particular durante el último año; en otra parte los puntos que podían dar más producción en este pueblo porque conservaban un poco de humedad las tierras han quedado enteramente secas por causa de una mina que ha construido la sociedad predominada Palau, Garcia y compañía.²¹

6. L'agricultura

Bona part de la preocupació durant aquests anys va girar a l'entorn de la malura que va començar a atacar les vinyes catalanes l'any 1851. Aquesta plaga, anomenada *oidium tuckery*, oïdi o cendrada (pel color blanc grisós que adopten les fulles malaltes), va entrar a Europa, via Anglaterra, provinent d'Amèrica del Nord i acabaria afectant les vinyes catalanes al llarg de la dècada dels cinquanta. Durant els primers anys, la incertesa sobre l'origen del fong i el millor tractament de les vinyes malaltes, va portar molts vinyataires a plantejar-se arrencar els ceps i plantar altres arbres fruiters. Cap a finals de la dècada, l'aplicació de sofre sobre les vinyes es va considerar com l'únic mitjà per combatre la malura i aquesta va començar a recular a partir d'aleshores.

La plaga va afectar especialment les vinyes de les comarques costaneres i el Maresme va ser segurament una de les més perjudicades. La vinya s'havia convertit ja durant el segle XVIII en el principal conreu de la comarca, especialment per la demanda que Barcelona feia del vi maresmenc. A l'any 1852, el territori destinat a vinyes al Maresme constituïa el 65,8% del seu terreny total conreat i en alguns municipis s'havia convertit en un monocultiu. L'impacte de la malura es deixaria sentir especialment entre els anys 1853 i 1857 i les alcaldies d'aquells anys entrarien en dures negociacions amb l'administració tributària per rebaixar les quotes municipals de la contribució territorial. A inicis de la dècada dels seixanta, la superfície dedicada a la vinya s'havia reduït a un 44,4% i la seva superfície no l'havia substituït cap altre conreu.

A Dosrius, s'estima que a l'any 1852, 429 hectàrees del municipi es dedicaven al conreu de la vinya (53,9 % de la superfície conreada), mentre que al

²¹ AMD. 91 (5-II-1865).

1862 la superfície s'havia reduït a 211 hectàrees (un 35,5% de la superfície conreada). Això ens porta a pensar que la malura de l'oidium es van endur més de la meitat dels ceps de Dosrius. (NADAL 2008)

La correspondència entre l'alcalde i les autoritats provincials parlen de l'afectació sobre les vinyes dels diversos pobles limítrofs a Dosrius. Es requeria de l'alcalde que es manifestés si era cert que els pobles veïns havien patit, i en quin grau, la cendrada. Durant aquests anys, l'alcalde contestava confirmant la gravetat de la situació i aconsellant el perdó o la rebaixa de la càrrega impositiva dels pobles afectats, tot i que això podria comportar un augment de la del propi poble de Dosrius.

A l'agost de 1853 tenim la primera notícia sobre la plaga. Referint-se a Sant Andreu de Llavaneres, l'alcalde és coneixedor «...de la calamidad que a consecuencia de la enfermedad de que fueron atacadas las cepas, sufrió aquel pueblo en el año próximo pasado, ocasionando la pérdida de las tres cuartas partes de la cosecha del vino...». Però també Dosrius estaria patint la malura i constata «...el triste estado que presenta actualmente la cosecha del vino y si no se está formado el oportuno expediente es porque todavía sigue la enfermedad destruyendo el fruto, y parece que quiere devastarlo enteramente...».²² Un mes més tard, en plena verema, es confirmava el pronòstic: «...es tan escasa la cosecha de cereales en esta jurisdicción que apenas sufraga para el alimento de tres meses; más la del presente año todavía ha sido más infeliz y sus efectos los deploran estos vecinos como [...] los que van a experimentar de la falta del vino que siendo esta la primera cosecha del termino la está robando el muy temible Oidium vulgarmente purge de lo que prevehemos un triste estado de miseria que va a suceder...». A l'octubre del mateix any, l'alcalde confecciona una llista dels damnificats per l'oidium i es tenen notícies de les afectacions de les vinyes a Sant Andreu i Sant Vicenç de Llavaneres.²³

La producció de vi compartiria protagonisme, a nivell local, amb el conreu de cereals. Dels informes que confecciona l'alcalde sembla que la collita més important era la de vi («...es la primera que da sustento a los vecinos de este lugar...»),²⁴ però en qualsevol cas els anys 1853 i 1854 serien nefastos per a la producció agrícola a causa de l'oidium i la sequera. Al maig de l'any 1854 l'alcalde feia balanç de les produccions agrícoles: sembla que la collita de cereal més important era la de blat i aquesta no havia arribat per alimentar la població més que durant 4 mesos. Amb aquesta manca de producció, els veïns es veïen en l'obligació de recórrer al mercat de Mataró. Durant l'any 1854 el problema continuaria sent el mateix, ja que no havia plogut. Pel que fa a la segona collita, la

²² AMD. 91 (19-VIII-1853).

²³ AMD. 91 (16-X-1853, 25-X-1853 i 26-X-1853).

²⁴ AMD. 91 (10-X-1854).

del vi, durant els dos darrers anys les vinyes s'havien vist afectades per l'oïdium.²⁵

Tres anys més tard, l'alcalde manifestaria una preocupació doble. Per un costat, la pràctica desaparició de les vinyes i el seu impacte sobre l'economia local. Per un altre, el fet que el primer amillament (1853) es va fer en un moment en què les vinyes no estaven plenament afectades per la malura i la dificultat per pagar una contribució territorial en un moment en què la producció de vi estava molt lluny de la que havia estat. L'alcalde justificava així la reducció de la contribució:

Tiene Vs. positiva inteligencia de los estragos que en este término años ha está causando la enfermedad reinante en las viñas y en efecto nada puede decirse se cosecha del referido artículo. Como las viñas ocupan bastante espacio de este término de ahí que si hubiera podido alterarse en el amillamiento conforme lo prevenido por la circular de 4 de agosto último inserta en el Boletín Oficial de 8 del propio mes hubiera aquel producido una baja de consideración en la riqueza imponible o que estos terrenos montañosos ocupados antes por los viñedos se hallan la mayor parte en estado de esterilidad y se van sembrando de pinares.

A l'any 1862, a diferència d'altres pobles de la comarca, sembla que l'oïdium hauria acabat amb el conreu de la vinya i amb la producció de vi. Parlant d'aquest producte, l'alcalde diria que «...en este pueblo no se consume ni se produce nada de este artículo...».²⁶

Si observem la taula 2 podrem observar que la producció agrícola i ramadera de Dosrius era clarament insuficient per satisfer les necessitats de consum de la població.²⁷

Article	Pes de la unitat	Produeix	Consumeix	Necessita	Li falten	Es proveeix a	Distància
Blat	Quarteres	800	3.242	3.242	2.442	En els mercats de Mataró	Llegua i mitja
Ordi	Quarteres	40	400	400	360	En els mercats de Mataró	Llegua i mitja
Mongetes	Quarteres	200	300	350	150	En els mercats de Mataró	Llegua i mitja

²⁵ AMD. 91 (17-V-1854).

²⁶ AMD. 91 (14-III-1862).

²⁷ AMD. 91 (30-XII-1856).

Faves	Quarteres	30	120	180	150	En els mercats de Mataró	Llegua i mitja
Blat de moro	Quarteres	120	400	550	430	En els mercats de Mataró	Llegua i mitja
Vi	Càrregues	80 (per causa de l'oidium)	250	600	520	«De la parte del Llobregat»	12 llegües
Bestiar de llana	Caps	0	25	45	45	En els mercats de Granollers	2 llegües
Porcs	Caps	75	25	100	25	Als pobles veïns	Mitja llegua

Taula 2. Producció i consum de productes agrícoles i pecuaris (1856)

Certament, el municipi no seria autosuficient, circumstància que l'alcalde assegurava manifestant que «...ninguna existencia de fanegas de trigo hay en este Pueblo y Termino, pues la mayor parte de los vecinos se proveen de ello en los mercados de la cabeza del Partido, y en los de Granollers y S. Celoni...».²⁸ Els preus que haurien de pagar els vilatans de Dosrius per abastir-se de diversos articles al mercat de Mataró van ser a l'any 1858 els següents: blat per quartera (60 rals de billó); ordi per quartera (30 rals); farina per quintars (60 rals); palla per quintars (8 rals).²⁹ En un altre quadre estadístic (taula 3) efectuat a l'any 1860 i que reflectia la producció i consum dels darrers tres anys, podem constatar la tendència al decreixement en la producció de cereals, mentre els nivells de consum es mantien estables.

Any	Producció					Consum				
	Blat	Sègol	Civada	Ordi	Blat de moro	Blat	Sègol	Civada	Ordi	Blat de moro
1857	740	3.840		380	400	1.008	3.600		400	425
1858	720	3.552		428	413	1.008	3.600		428	430
1859	706	3.480		300	200	1.008	3.600		300	430

Unitats expressades en faneques.³⁰ No hi havia cap mena d'exportació.

Taula 3. Producció i consum de productes agrícoles a Dosrius (1857-1859)

²⁸ AMD. 91 (3-V-1858).

²⁹ AMD. 91 (15-VIII-1858).

³⁰ AMD. 91 (16-V-1860).

7. Les activitats industrials i comercials

Tot i que l'activitat agrària i la forestal dominarien l'economia del Dosrius de la segona meitat del segle XIX, no faltarien empreses i activitats del segon i del tercer sector.

Una de les funcions de l'alcalde vuitcentista era informar de les altes i les baixes a la matrícula de subsidi industrial i de comerç per poder aplicar, després, el corresponent impost per les esmentades activitats.

És gràcies a les comunicacions d'aquesta índole que sabem que a l'any 1854 existia una fàbrica de teixit de cotó³¹ i que el seu propietari, Ramon Tauran, la incrementava amb 9 telers.³² Per una estadística de finals de 1856, sabem que l'establiment industrial fabricava 125 peces i es proveïa de les fàbriques de Mataró³³ i, per una comunicació de gener de 1857, sabem que la fàbrica donava de baixa 21 telers.³⁴ És probable que l'establiment fabril tingués alts i baixos en la seva producció i que la seva instal·lació a Dosrius estigués justificada per un menor cost de la mà d'obra i per la inexistència de conflictivitat laboral. L'alcalde exposava que «...para llevar a debido efecto el buen régimen de la clase obrera, no debía considerarse este Ayuntamiento en esta obligación porque en este pueblo no existe más que una pequeña fábrica que muchas veces no está en movimiento en la cual no trabajan más que unas cuantas niñas y la mayor parte de menor edad...».³⁵ El Capità General del Principat de Catalunya insistiria a conèixer més detalls de la força laboral de la fàbrica i l'alcalde contestaria que «...debo manifestarle que el propietario de la fábrica de algodón de este Pueblo es D. Ramon Tauran y el número de operarios empleados en dicha fábrica consta de 16 mujeres y de estas hay 3 de menor edad sin haber ningún hombre que trabaje en ella...».³⁶ La història de l'establiment acabaria quan l'alcalde comunicava «...la adjunta baja que me ha presentado Ramon Tauran vecino de este pueblo de los nueve telares de tejidos de algodón por haber cerrado su fábrica donde la tenía...».³⁷

Per omplir el buit deixat per la desaparició de la fàbrica de Ramon Tauran, va aparèixer una segona fàbrica de teixits de cotó, amb 8 telers, propietat de Francesc Gallemí, que també tancaria al maig de 1862.³⁸

³¹ No sabem quina relació tenia aquesta fàbrica amb la fàbrica de filatura de cotó de què parlava P. Madoz al seu *Diccionario* i a la qual atribuïa 25 telers.

³² AMD. 91 (8-V-1854)

³³ AMD. 91 (30-XII-1856)

³⁴ AMD. 91 (13-I-1857)

³⁵ AMD. 91 (17-08-1857)

³⁶ AMD. 91 (29-XII-1857)

³⁷ AMD. 91 (10-VI-1860)

³⁸ AMD. 91 (5-V-1862)

Sense vinyes i sense fàbriques, la situació dels vilatans a la dècada dels seixanta seria dramàtica si fem cas de la carta enviada a la Diputació de la Província:

Cada día se hace más urgente la providencia reclamada para que con el trabajo sean alimentados muchos de los habitantes de estos Pueblos sin el que no pueden acallar tampoco los clamores de sus esposas y los pucheritos de sus hambrientos hijos. Conoce bien VE la poca fortuna de este pueblo, los pocos haberes digo de sus habitantes y que el Ayuntamiento nada tiene de que poder echar mano ni facilitar ningún género de recurso al referido atendible objeto en tal estado cada día repito, más aflictivo y que es lo que puedo y debo practicar y solo ampararme y ampararse todos los vecinos de estos Pueblos de la autoridad de VE, para que pronto y bien pronto, providencia de remedio abriéndose trabajos en la carretera vecinal hacia Mataró o emprendiéndose otra obra celo y piedad de VE.³⁹

Sembla, però, que aquest període de recessió de la dècada dels seixanta s'hauria acabat l'any 1868. La comunicació de l'alcalde ens transmet la idea que els jornalers alternaven les feines del camp amb d'altres i que haurien disminuït les penúries de la població gràcies, especialment, a la solidaritat de la comunitat:

...esta autoridad estando encargada de mirar los intereses de todos sus vecinos, no puede menos de proceder en todo lo posible de atender a las necesidades de los mismos; dando cuenta a VE. de las atenciones que en su concepto pesan sobre el particular hoy después de las lluvias aunque no muy abundantes nos ha regalado el cielo, se presenta en buen estado la cosecha y estas han facilitado trabajo a los pocos jornaleros que afortunadamente estaban sin el y por esto no dejaban de ganar su subsistencia puesto que los buscaban en otros arbitrios lícitos que hay para dedicarse en ocasiones que no se ocupa a todos a la labor del campo. Esta autoridad está en la creencia que interinamente podría suspender toda gestión referente a la ocupación y trabajo sin perjuicio de procederse en conformidad a lo prevenido por VE. en la referida circular. [...] en este pueblo tenemos la satisfacción de carecer de vagos y mendigos, si hay algún imposibilitado luego es socorrido por los vecinos del mismo...⁴⁰

8. La seguretat de les persones i dels béns

Una altra de les qüestions que preocuparia les autoritats provincials seria tot allò relacionat amb la seguretat del béns i de les persones i el control de la

³⁹ AMD. 91 (17-I-1862).

⁴⁰ AMD. 91 (9-III-1868).

tinència d'armes. El governador de la província s'interessaria molt sovint per quina classe de cos de seguretat existia al poble i qui era qui posseïa llicència d'armes.

Per defensar la propietat dels hisendats, especialment d'aquells que tenint terres al municipi i no portaven la gestió directa perquè residien en altres municipis, existien a l'abril de 1854, sis guàrdies de propietats particulars.⁴¹ Quan arriben temps tempestuosos políticament parlant, com els del Bienni Progressista, es forma un cos de la Milícia Nacional local. Mitjançant elecció, són nomenats tinentes Joan Rigola i Josep Fradera. El primer seria nomenat també capità de la companyia que al cap de pocs dies es formaria amb efectius conjunts dels pobles de Dosrius i Caldes d'Estrac.⁴² La formació d'aquestes forces de defensa implicaria que una part de la població tingués accés a armes de foc i que alguns dels seus membres les poguessin retenir. Una vegada acabat el Bienni, però, l'alcalde aclaria que al poble no hi restaven armes de l'extingida Milícia Nacional.⁴³

Tret d'aquest període excepcional, el poble continuaria a finals de la dècada dels cinquanta sense més vigilància que la de set guàrdies particulars.⁴⁴ Sabem que amb el pas del temps el nombre d'aquests guàrdies disminuiria a quatre i que alguns dels membres de l'ajuntament també portaven armes. Així tenia una escopeta el Tinent d'Alcalde «...usando de ella cuando tiene de practicar alguna diligencia por asuntos del servicio...» i també en tenia el Dipositari de fons municipals «...para la custodia de los que obran en su poder y otra el que inscribe [l'alcalde] para seguridad y resguardo de mi persona...».⁴⁵

Sembla que tampoc era estrictament necessari un cos armat de seguretat si fem cas de la descripció que del clima que es respirava al poble feia l'alcalde:

Debo manifestarle que en este pueblo se goza de mucha tranquilidad con respeto al orden, sí que falta un tanto de trabajo para la alimentación de la clase jornalera porque todos se ocupan nomás que en la labor del campo y esto por las malas cosechas faltan una parte de trabajos, no existiendo ninguna clase de fábricas ni establecimientos donde pueda haber reuniones públicas [...] Debo manifestarle [al Capità de la Guàrdia Civil de la Secció de Mataró] que en este pueblo y término no se conoce ninguna persona peligrosa al orden público porque todos son trabajadores del campo al que se ocupan todos los días.⁴⁶

Tot i les preocupacions de les autoritats isabelines per la salvaguarda de l'ordre i de la propietat, des de l'Ajuntament de Dosrius es continuarien enviant

⁴¹ AMD. 91 (24-IV-1854).

⁴² AMD. 91 (4-III-1855 i 20-V-1855). El capità del poble de Caldes seria l'agrònom Daniel Sans, autor dels plànols parcel·lars de Dosrius i Banyamars.

⁴³ AMD. 91 (22-XI-1856).

⁴⁴ AMD. 91 (22-IX-1858 i 25-IX-1858). A l'any 1865 el poble seguia sense tenir tampoc cap guàrdia rural (3-VII-1865).

⁴⁵ AMD. 91 (22-X-1867).

⁴⁶ AMD. 91 (27-XI-1867 i 17-I-1868).

missatges de confiança respecte als veïns quan només faltaven pocs mesos per a l'esclat de la Revolució de Setembre:

...este pueblo no se necesitan más que dos Guardias rurales para la salvaguardia de las personas y de las propiedades de todo este término municipal, sin que jamás haya habido ningún Guardia existente en este por parte o cuenta del presupuesto Municipal [...] Debo manifestarle que en este pueblo tenemos la satisfacción de no existir ninguna persona de mal vivir que todos los vecinos son amantes del trabajo sí que en la actualidad se carece de este no se puede tachar a ninguno en clase de vago [...] Debo manifestar que en este pueblo los vecinos siempre han sido amantes del orden, por cuya razón no hay temores en que llegue a perturbarse tampoco existen vagos ni personas de mala vida o perjudiciales a la tranquilidad como jornaleros sin trabajo sí que existen algunos pobres impedidos para trabajar y algunos enfermos y estos hace algunos meses se han socorrido por este municipio en unión de la Junta municipal de Beneficencia marchando de este modo contentos todos sin que pueda temerse cosa alguna.⁴⁷

9. La sanitat

Seguint les indicacions de la Reial Ordre de 18 de gener de 1849, que ordenava la formació de Junes de Sanitat Local, el 7 de març de 1854 quedava formada la de Dosrius.⁴⁸ A més de presidir la Junta, l'alcalde informava les autoritats de les condicions sanitàries del poble i especialment del nombre d'afectats per les diverses epidèmies que flagel·laven la població durant aquests anys. En el cas de Dosrius, a causa, segurament, de l'aïllament del poble, les epidèmies no afectarien seriosament la població. Al setembre de 1858 s'informava que hi havia pocs casos de verola.⁴⁹ Per als veïns i per al seu alcalde dos temes centraven la seva preocupació. La primera seria la ubicació del cementiri, tot just al costat de l'església parroquial i al bell mig del poble. La segona era l'estancament de les aigües i la formació d'aiguamolls, però «...una sociedad está trabajando para dejarlos secos y pronto lo verificaran...».⁵⁰

⁴⁷ AMD. 91. (14-II-1868, 24-II-1868 i 15-VII-1868).

⁴⁸ AMD. 91 (7-III-1854). Les Junes de Sanitat provincials, de partit i municipals marítimes ja s'havien creat arran del Reial Decret del 17 de març de 1847. La creació de les junes a les localitats municipals d'interior es va fer en el context del temor que el territori espanyol quedés afectat per l'epidèmia de còlera que en aquells moments afectava el nord d'Europa.

⁴⁹ AMD. 91 (12-IX-1858).

⁵⁰ AMD. 91 (27-II-1859).

10. L'ajuntament, els alcaldes i el càrrecs municipals

Com hem comentat amb anterioritat, l'alcalde del municipi era seleccionat pel governador civil d'entre la llista de regidors més votats a les eleccions municipals que s'havien de celebrar al novembre. La durada del seu mandat era de dos anys, podien ser reelegits i havien de seguir dos anys més a l'ajuntament com a regidors si no havien complert el cicle de quatre anys. La llista d'alcaldes de la taula 4 ens mostra la regularitat de les eleccions biennals durant els 17 anys d'estudi, a excepció del període corresponent al bienni progressista (1854-1856), quan se celebren eleccions a finals de 1854 i és elegit com a alcalde Ramon Tauran, un industrial resident a Dosrius, propietari d'una fàbrica de teixit de cotó.⁵¹

És remarcable que l'únic alcalde reelegit va ser L. Ginesta a l'any 1865, però encara més l'evolució en l'elecció de l'alcalde segons la contribució territorial que pagava. Després de l'alcaldia de Rimblas a l'any 1851, arriben a l'alcaldia dos ciutadans amb una contribució marginal (Bonamusa i Pinós) en un municipi on els 21 majors contribuents pagaven una quota per sobre dels 4.000 rals de billó. El punt d'inflexió es produeix amb el final del bienni progressista, al setembre de 1856 (amb el restabliment de la Constitució de 1845, la supressió de la Milícia Nacional i la destitució dels ajuntaments), amb el retorn a l'alcaldia de qui havia estat alcalde al 1851 i el nomenament en mandats posteriors de ciutadans amb contribucions superiors als 1.000 rals, coincidint amb els diversos governs de la Unió Liberal del General O'Donnell.

Data de nomenament o de presa de possessió	Alcalde	Contribució territorial en rals (1853)
- 1851	Esteve Rimblas	2.052
03-03-1852	Jaume Bonamusa	286
04-01-1854	Joan Pinós	3
01-01-1855	Ramon Tauran	0
04-12-1856	Esteve Rimblas	2.052
18-03-1857	Esteve Rimblas	2.052
29-12-1858	Pau Lloveras	1.683
02-01-1861	Joan Juvany	7.267
03-01-1863	Llorenç Ginesta	4.055
04-01-1865	Llorenç Ginesta	4.055
03-01-1867	Salvador Novell	1.398

Taula 4. Alcaldes i contribució territorial a Dosrius (1851-1867)

⁵¹ El clima polític en la celebració de les eleccions municipals durant la tardor de 1854 estaria realment alterat, atès que segons una comunicació de l'alcalde datada el 3 de setembre de 1854, després d'haver anunciat l'acte per a l'elecció de nou compromissaris per a l'elecció del nou ajuntament, «...no se ha presentado persona alguna...». AMD. 91 (3-IX-1854).

Acompanyant l'alcalde, el tinent d'alcalde, el regidor síndic i la resta de regidors, el municipi de Dosrius disposava també d'altres càrrecs municipals. Des de l'1 de juliol de 1849, la secretaria de l'ajuntament, la va ocupar Pau Maurí i Boada, un veí de Dosrius que, amb tota probabilitat, vivia íntegrament del sou de 3.500 rals anuals que cobrava pel seu càrrec.⁵² A l'octubre de 1860, l'ajuntament declarava que només tres persones treballaven per a l'ajuntament i rebien el seu sou de fons municipals.

Sabem també que Francesc Gel i Torras seria nomenat Jutge de Pau a finals de 1856 i reelegit a finals de 1858.⁵³ Els jutges de pau eren designats en poblacions en què no existís jutjat de primera instància i instrucció. Era un òrgan judicial unipersonal que tenia potestat per celebrar dues classes d'intervencions judicials i així evitar arribar a judici: els actes de conciliació i els judicis verbals.⁵⁴ Al final del primer mandat (28-XI-1858), el jutge Francesc Gel, un propietari de 62 anys, que sabia llegir i escriure, feia balanç de la seva feina i l'alcalde enviava al jutge de primera instància l'estadística. Durant els seus primers dos anys com a jutge, s'havien celebrat 14 actes de conciliació (cinc amb avinença entre les parts i nou sense) i tres judicis verbals, tots ells amb acceptació de les parts. Un any més tard (5-XII-1859) s'informava que durant l'any 1859 s'havien celebrat cinc actes de conciliació (un amb avinença i quatre sense) i cap judici verbal.

En l'elecció del jutge de pau se seguien criteris molt similars als dels alcaldes. En la circular⁵⁵ que el Governador enviava als alcaldes remarcava que els candidats havien de saber llegir i escriure «...no debiendo tenerse por tales los que solo saben poner su nombre, sino los que a lo menos lean y escriban con alguna corrección...». Afegia que «...en igualdad de circunstancias preferirá V. los que cuenten de treinta y cinco a cincuenta, puesto que por las delicadas funciones que los Jueces de Paz están llamados a llenar, deben inspirar confianza y tener alguna experiencia». Per acabar d'orientar els alcaldes, el governador citava les qualitats morals i polítiques que segons el regent de l'Audiència havien de tenir els jutges de Pau:

⁵² Segons l'amillament de 1853, Pau Mauri era el titular d'una finca o immoble, però el producte líquid imposable a efectes de contribució era 0. A tall indicatiu, caldria dir que el mestre del poble guanyava a l'any 1852 un sou aproximat de 2.000 rals de billó.

⁵³ Pel Reial Decret de 22 d'octubre de 1855, publicat a *La Gaceta de Madrid* el 3 de novembre, s'establia l'obligatorietat que a tots els ajuntament es nomenés un jutge de pau. El seu exercici era obligatori durant dos anys, honorífic i gratuït. Segons l'article 4t, «Para ser Juez de paz se necesita ser español en el ejercicio de sus derechos civiles, ser vecino del pueblo, saber leer y escribir, tener más de 25 años y cualidades para ser elegido Alcalde o Teniente».

El seu nomenament estava fortament polititzat, atès que era, d'una forma semblant al cas de l'alcalde, el governador civil qui proposava els candidats als Regents de les Audiències. (GARRIDO 2014)

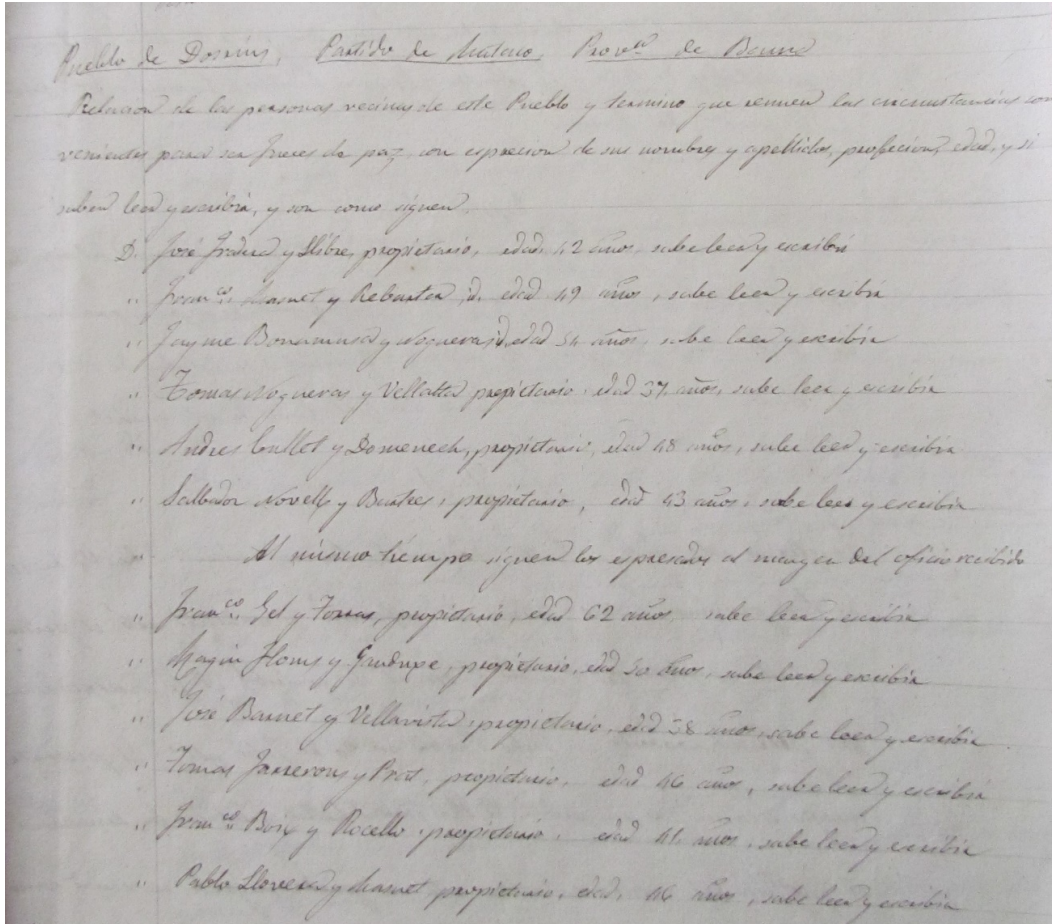
⁵⁴ Els dos tipus d'intervencions estaven regulats per la llei d'Enjudiciament Civil de 1855. Els primers estaven regulats pel títol VI de la llei i els segons pel títol XXIV.

⁵⁵ Publicada al BOPB de 9 de desembre de 1856.

La misión de los Jueces de Paz es la más imparcial, la más desinteresada, la más benéfica: es, por tanto, de todo punto indispensable que las personas llamadas a desempeñar este honroso cargo, a los requisitos exigidos por la Ley, reúnan un carácter dulce conciliador, una reputación sin tacha, y que además estén completamente exentos, así de las rencillas que especialmente en las poblaciones de corto vecindario engendran por desgracia el incansable afán de algunos por escalar los cargos municipales y los altercados de localidad, como de ojeriza, intolerancia y antipatías de todo género: sin que puede dispensárseles, en modo alguno, de una acendrada adhesión a las instituciones y al Trono Constitucional, del amor al orden, ni de haber dado pruebas de respeto a las leyes y a las autoridades constituidas.

Amb aquestes directrius, l'alcalde de Dosrius va proposar una terna de tres vilatans amb tres suplents, tots ells propietaris. Les llistes estaven encapçalades per Francesc Gel (a la primera llista) i Magí Homs (a la llista de suplents). Els altres candidats eren Josep Barnet, Josep Fradera, Joan Rius i Tomàs Farrerons. Segons l'amillament de 1853, Gel era el propietari de sis finques i tenia una base imposable d'11.558 rals de billó, mentre que Homs era propietari de 20 finques i una base imposable 11.783 rals de billó. Se situaven entre els 10 propietaris més rics del poble, en un municipi en què els més rics eren precisament els hisendats no residents. Quan es van oferir candidats per a l'elecció l'any 1858, la llista era més àmplia, però amb un extracció social molt similar.⁵⁶

⁵⁶ AMD. 91 (4-X-1858).

Carta al jutge de 1a instància del partit amb la llista dels candidats a jutge de pau (4-X-1858)

11. La gestió dels recursos municipals

La llista de responsabilitats en tota classe de matèries que els ajuntaments van haver d'assumir durant aquests primers anys d'implantació de l'estat liberal, no va anar acompanyada dels corresponents mecanismes de finançament. Després de les diverses desamortitzacions de la primera meitat del segle XIX, els municipis no tindrien més forma de finançar els seus àmbits d'actuació que amb els repartiments que es feien regularment entre els veïns del poble.

L'ajuntament no disposava de cap ingrés patrimonial atès que no era propietari de «...fincas de propios [ni de] bienes del Real Patrimonio...».⁵⁷ A l'any 1851, en el repartiment de la contribució territorial entre els municipis de la província, l'Estat contemplava la quantitat de 4.320 rals de billó com a recàrrec per a les despeses municipals de Dosrius.⁵⁸ Amb poc més que aquesta quantitat,

⁵⁷ AMD. 91 (3-XII-1858 i 17-I-1862).

⁵⁸ BOPB núm. 133 (6-XI-1850).

hauria de fer front als 6.488 rals de billó en despeses de l'exercici 1852-1853 i als 9.084 rals de billó de l'any 1855.

L'escassetat de recursos serviria com a argument principal per demanar a la superioritat que El Far, que en altres èpoques havia pertangut al municipi de Llinars del Vallès, pagués els seus impostos com a veïnat del municipi de Dosrius:

Excelentísimo Señor: Este Ayuntamiento acudió en tiempo hábil reclamando de su superior autoridad que Alfart agregado a este Pueblo como así consta para que pagase al mismo las contribuciones que paga al de Llinas siendo una anomalía tanto más por esto cuanto que Dosrius pertenece al partido judicial de Mataró y Llinas al de Granollers. Si no fuera tan marcada la escasez de medios con que cuenta esta Municipalidad por atender en el presente año a sus gastos municipales no molestaría como lo hace la preciosa atención de VE a fin de que se sirva disponer que por la administración de Directas se agregue al cupo de la contribución territorial de este Pueblo al de Alfart que como queda dicho lo satisface a Llinas. Con tanto es así la escasez de recursos, que a VE tuvo el honor de proponer este Ayuntamiento, diferentes rebajas en los gastos del presupuesto del año actual y entre ellas la cantidad de dos mil reales de dotación del Maestro de niños siguiéndose de aquí que carecía este Pueblo de Escuela interesante [...] para la enseñanza de aquellos. L'Alfart contribuyese como debe en unión de Dosrius tal vez este Ayuntamiento contaría con medios suficientes para atender a los gastos del presupuesto y sobre todo a los que causan la instrucción primaria. En su virtud esta municipalidad ruega a V.E. se digne tomar su consideración la justa reclamación que eleva a la alta penetración de V.E. a fin de que las contribuciones que paga Alfart a Llinas las satisfaga a esta de Dosrius como agregado del mismo.⁵⁹

12. La vida quotidiana

Per les comunicacions de l'alcalde també coneixem alguns trets de la vida quotidiana dels dosriuencs d'aquella època. Així s'informava que: pel càlcul aproximat de l'ajuntament, els veïns de Dosrius tenien entre 12.000 i 15.000 rals de moneda *calderilla catalana*,⁶⁰ que des de feia uns anys hi havia un estanc al poble, regentat per Francesc Teixidó i que, segons el consistori, venia els productes a un preu superior al marcat pel Govern, no admetia la moneda que la llei autoritzava, ja que exigia plata i no admetia *calderilla* i que sovint li mancava el gènere que havia de vendre (paper oficial);⁶¹ que l'ajuntament mai havia estat regit «... por ordenanza municipal, ni reglamento de policía urbana y rural, siempre que ocurran casos de policía en este término el mismo ayuntamiento

⁵⁹ AMD. 91 (31-I-1851).

⁶⁰ AMD. 91 (27-IX-1852).

⁶¹ AMD. 91 (23-IV-1854).

providencia lo conveniente atendiendo la voluntad del reclamante y el interés del público, y según la naturaleza del caso es oído el dictamen del maestro de obras o de otro facultativo»;⁶² que a l'església parroquial de Dosrius existia «...el archivo parroquial donde se hallan los protocolos de cuando los Párrocos actuaban como a notarios públicos de respectiva feligresía»;⁶³ i «... que los vecinos de este pueblo siempre se han valido de los que existen [notaris] en la Ciudad de Mataró».⁶⁴

Capítol a part el constitueix la família Vallmajor, una de les famílies més antigues del poble i amb una notable capacitat d'influència sobre la resta de vilatans. Precisament el cap de la família faria servir aquesta influència per demanar la rebaixa en els impostos al·legant que la seva residència principal es trobava a Mataró. Quan Pau Vallmajor reclama la rebaixa de la quota de contribució territorial, l'alcalde comenta que el reclamant passava moltes temporades al poble amb la seva família i «... todo el año vende al por menor leñas producto de sus muchos bosques y casi todo el año expende también al menudeo en el Pueblo vino procedente de su cosecha, ya también porque el exponente cultiva de su cuenta sus viñas, y algunas piezas de tierra, y por fin cuando se separa del pueblo con los pocos días [...] deja en su casa un colono o dependiente que le sirve de guardabosque».⁶⁵ Quan el mateix Pau reclama una rectificació en el repartiment en la quota de consums, l'alcalde comenta que hauria de pagar 700 rals de consum, com la quota que paga Teresa Llibre. Diu que paga 400 rals perquè «...si bien no permanece de continuo en este Pueblo vive en él casi todos los días del año excepto los festivos en los que pasa a Mataró a reunirse con la familia [...] Vallmajor es un padre de familia muy cuidadoso y muy celoso y esto hace que quiera todo el año en los días laborables ver o vigilar a los que trabajan a sus tierras y con el mismo anhelo procura recoger el fruto de sus sudores [...] prefiere vivir casi siempre en el Pueblo...».⁶⁶

BIBLIOGRAFIA

- FONTANA (2015): Josep Fontana, *Historia de España. La época del liberalismo*, vol. 6. Barcelona: Marcial Pons / Editorial Planeta.
- GARRIDO (2014): Alejandro Garrido Mitjavila, *La Justicia de Paz en España*. Madrid: Universidad Complutense de Madrid.

⁶² AMD. 91 (15-XII-1856).

⁶³ AMD. 91 (13-VI-1862).

⁶⁴ AMD. 91 (16-VII-1862).

⁶⁵ AMD. 91 (25-III-1859).

⁶⁶ AMD. 91 (9-VII-1859).

- NADAL (2008): Francesc Nadal Piqué i Luís Urteaga, «L'impacte geogràfic de la plaga de l'oïdi sobre el vinyar català: el cas de la comarca del Maresme (1852-1862)», *Cuadernos de Geografía*, 83, p. 39-60.
- PÉREZ (2012): Ana Cristina Pérez Rodríguez, *Administración, gestión y poder político en el ayuntamiento de Santiago de Compostela, 1845-1868*. Tesis doctoral a la Universitat de La Corunya.
- PÉREZ (2015, gener-juny): Ana Cristina Pérez Rodríguez, «El alcalde del liberalismo moderado, teoría y práctica (1845-1868)», *REALA*, 3.